

Виступ Представника МОЗ України Директора ДУ «Лабораторний центр МОЗ України на водному транспорті» М.І. Голубятникова

Вважаю, що О.І. Платонов своєчасно торкнувся дуже важливої теми для роботи в 2018 році нашої Міжвідомчої робочої групи зі спрощення процедур міжнародної торгівлі та логістики щодо процедурних моментів при роботі України із забезпеченням безпечності продукції, особливо харчової, яка направляється на експорт.

Питання безпечності сільськогосподарської продукції від поля до споживача, з використанням кодування товару, коли може бути створена можливість виявити, наприклад, перевищення кількості пестицидів, змісту радіоактивних елементів або солей важких металів дуже актуальне. Звідки, з якого фермерського господарства чи поля поступила, наприклад, до країни ЄС, неякісна сільськогосподарська продукція – дуже своєчасно поставлене питання.

Мені здається, що це питання вже зараз можливо ставити в план роботи МРГ на наступний рік. Це буде відповідати вимогам, стандартам ЄС, приведе до довіри до виробників продукції, державним контрольним органам, довіри до України.

Застосування стимуляторів росту, захисту рослин, гербіцидів, пестицидів, при виробництві сільськогосподарської продукції, та й інших харчових продуктів (птахівництва, тваринництва, готової продукції) – без цього вже мабуть не можливо виробляти сільгосппродукцію.

Система LOCODE – з оцінкою за кодом точного місяця посіву врожаю, забезпечить кодування товару, систематизує оцінку продукції, систему аналізів ризику.

В порядку підтвердження виводу О.І. Платонова, як доповідача, наведу вам приклади з нашої аналітичної, моніторингової діяльності в морських портах.

В попередній період, при експертизі продукції, що надходила до країни за імпортом, експерти Держсанепідслужби, в родзинках з Ірану знаходили сірчистий ангідрид, в цитрусових з Туреччини виявились метаболіти ДДТ, інших пестицидів, в курячому м'ясі з США знаходили сальмонелу Бранденбург, яка на Україні не циркулює, в рибі з Мавританії – виявлені гістаміни значно вище норми, сальмонела.

Стосовно питання переходу на принципи НАССР при виробництві харчової сировини та продукції наведу вам декілька жорстких прикладів, коли з причини того, що в країні не діє система якості та виключення ризиків при намірах направляти продукцію на експорт.

Морські порти на сьогодні в значній кількості приймають, зберігають, формують суднові партії зернових, шроту, сої, рапсу, олії соняшника.

Продукція доставляється з усіх регіонів країни та складається в резервуарах, елеваторах, складах портового терміналу.

Портовий резервуар ємністю 5 тис.тон заповнюється олією з чотирьох - п'яти заводів виробників, а завозиться 100-150 автоцистернами чи 80 залізничними цистернами.

Ми маємо приклади, що не завжди олія, з сертифікатом чи посвідченням якості цього заводу, вироблена саме цим виробником, який має експортну ліцензію.

У вересні цього року нами отримано повідомлення від експортера, про виявлення пестициду металоксіл в концентрації 1,2 мг/кг в партії олії (5 тис. тон), яка відправлена до Роттердаму з Миколаєва.

Незалежна лабораторія, на вимогу імпортера, провела відбір проб та дослідження по факту прибуття судна в порт Роттердам.

На вимогу імпортера (подав заяву до ДУ «Лабораторний центр МОЗ України на водному транспорті») лабораторія провела дослідження щодо дотримання вимог ДСТУ в партії олії, що накопичилась в порту Миколаїв. Цей пестицид не підлягав визначенню, бо в вимогах ДСТУ була відсутня ця норма, а лабораторія в п. Роттердам дослідила цей пестицид (металоксіл) і декількох інших (тиаметоксам, флудіоксоніл). Норматив на допустиму концентрацію металоксилу в Україні – 0,6мг/кг, в ЄС – 0,1 мг/кг, а по факту виявлення 1,2 мг/кг – в 12 разів вище ніж норма ЄС. Отримувач задає справедливі питання, виходячи із норми ЄС та з нашої норми.

Це питання до МОЗ, наукових установ, Держпродспоживслужби. Якщо ми системно постачаємо на ринок ЄС продукцію, ми вже давно повинні адаптувати свої норми, законодавство до їх норм і негайно розпочати цю тривалу роботу, яка повинна починатись саме з поля, якості ґрунту, задіяння методів агрокультури, застосування різноманітних препаратів для захисту росли, тварин...

На сьогодні, діє початкова фаза виходу наших виробників, фермерів на вимоги ринку. Наприклад, всі виробники соняшникової олії, при виробництві продукції повинні бути (вже) атестовані за системою НАССР, тим самим повинні оцінити свої ризикові зони на підприємстві, розпізнати їх та виключити. Сертифікат отримали, а на перший етап системи ризику ще не зайшли. До цієї категорії відноситься виробник насіння, зерна, іншої продукції. Вони повинні за безпечними стандартами (протоколами) проводити свої роботи в полі чи саду.

Як поводитьсь з полем, а потім з майбутнім врожаєм, фермеру? Що він застосовує щоб в кінці отримати врожай - це поки що таємниця, бо в фермера (в більшості) відсутня лабораторія, яка дослідить ґрунт, його токсикологічну, радіаційну складову. У фермера відсутня аналітична система в дозуванні та контролі нормативної потреби в добривах, пестицидах. А продукцію доставляють в порт саме з поля автомобілями (з зерном). Безпечність зерна при прийманні в портові елеватори не вивчається, окрім показників якості, які оцінюються лабораторіями портового терміналу. А на одне судно – панамакс може бути завантажено 50 тис. тон зерна. Від скількох виробників, чи з яких полів зібрано це зерно – на сьогодні цієї інформації немає.

З цієї причини, в 2009 році вже виникла проблема на двох портових терміналах з фальсифікацією соняшникової олії, коли в автоцистерну до олії соняшникової десь на етапі транспортування до порту добавляли моторне масло. Бо лабораторія терміналу вивчає тільки якість олії. Про цей факт було повідомлено всім імпортерам. З того часу в усіх контрактах введена вимога дослідження вуглеводів (C₇ – C₅₆) атестованими лабораторіями. За цією

проблемою приїжджала комісія ЄС, яка розпочала свою роботу, свій аналіз причин фальсифікації олії саме з поля, далі завод, транспорт, портовий термінал, судно.

О.І. Платонов в своїй доповіді це і відмітив – все починається з поля, а далі по всій технологічній схемі.

Проблема безпечності харчової продукції для здоров'я, як за імпортом, так і при експорті, потребує більш ретельного підходу та вимагає систематизації в тому числі при нормуванні, застосуванні новітніх засобів агрохімії.

Наша лабораторія в змозі визначити до 40 видів пестицидів, а фермер застосував 41-й чи 50-й. Це як в спорті - в допінговому комітеті - освоїли 40 видів стимуляторів, а спортсмен застосував 41-й чи 50-й.

Для виключення цих проблем потрібні двосторонні угоди між контрольними державними органом, які мають потребу визначити істину, що застосовано на цьому полі, у цього фермера. Це і є прозора ситуація, яка виключить претензії до харчового вантажу в порти, при відправці чи при надходженні в порти.

МРГ повинна більш детально, із залученням експертів вивчити цю проблему. Можливо призначити відповідну робочу групу для вивчення існуючого стану та порівняння його з вимогами ЄС, з наданням відповідного аналізу та пропозицій.

На цей час в Україні найбільший експортний потенціал складається з двох видів сільськогосподарської продукції – зернові та олія – і ми повинні це враховувати.

На цей час, відповідно до Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», питання діяльності та взаємодії з безпечності харчових продуктів покладені на два центральні органи виконавчої влади. Це підтверджено постановами КМУ, якими затверджені Положення МОЗ та Держпродспоживслужби України. Перші визначають порядок, регламенти розробляють та затверджують Державні санітарні правила та норми, а Держпродспоживслужба здійснює державний нагляд майже в усіх сферах, які формують безпечність харчових продуктів та сировини – фітосанітарне, ветеринарне, санітарне законодавство та захист споживачів.

Тому в питаннях безпечності потрібно змодельювати роботу МОЗу – як нормативного органу, а Держпродспоживслужби – як наглядового. Їх активна взаємодія та абсолютне порозуміння – запорука нашого якісного виходу на зовнішньо-економічні ринки.

Ще на одному проблемному питанні я зупинюсь.

У наглядових органів виникло бажання порушити кримінальну справу до нашої установи за фактом проведення лабораторних досліджень, на вимогу та за дорученням імпортера продукції, з підсумком її безпечності для здоров'я за конкретними показниками, параметрами.

На прохання вантажоотримувача, лабораторний центр МОЗ на водному транспорті проводить відбір проб харчової продукції (олії) з резервуару порту (терміналу) для дослідження на показники, згідно контракту, ДСТУ, ДержСанПіну – солі важких металів, дослідження на наявність стронцію, цезію,

пестициди, гербіциди, мікробіологічні показники (у разі потреби), вуглеводні, холестероли, безпірен. Ці дослідження потрібні в тій країні, куди експортується наша продукція, їм потрібне додаткове підтвердження безпечності продукції після зливу в портовий резервуар олії від декількох виробників. Імпортеру потрібні додаткові дослідження – а наскільки ж продукція в резервуарі порту відповідає заявленим характеристикам виробника та його лабораторіям.

Імпортер, як власник продукції вже в портовому терміналі (митний склад) вимагає саме ту форму підтвердження безпечності, на підставі конкретних досліджень у вигляді сертифікату безпечності для здоров'я, радіаційного сертифікату безпечності для здоров'я.

В той же час Держпродспоживслужба розробила та затвердила в липні 2016р. форму Сертифікату здоров'я, який заповнює державний інспектор цього компетентного органу щодо підтвердження, що виробник продукту, який призначено на експорт з України, відповідає діючому законодавству про харчові продукти та ним обстежений.

Імпортер вимагає додаткову експертизу вже в порту, на терміналі, з необхідними йому показниками безпеки, а не загальне підтвердження відповідності виробника продукції, що експортується законодавству країни експортера.

Вийшла юридична пауза, коли державна інспекція розробила форму сертифікату для виробника, а не пішла далі до порту, з вимогами вже до суднової партії.

Імпортер вимагає масу додаткових досліджень, про що він вказує в контракті.

Проблема, яку я вам доповів, потребує додаткового вивчення, приведення до цивілізованих умов та до повної гарантії якості нашої продукції.

Для вивчення проблеми потрібно призначити робочу групу фахівців, затвердити перелік питань для вивчення та доповісти у травні 2018р. Я вже зараз готовий до участі в роботі групи.

М.І. Голубятников
Доктор медичних наук
Заслужений лікар України